TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Chữ “Phúc” ngày Xuân

ISSN: 2734-9195 22:07 15/02/2017

Ngày nay, ý nghĩa của chữ “Phúc” có thể thay đổi ít nhiều. Nhưng dẫu sao nó vẫn bao chứa những ý nghĩa tốt lành mỗi khi Tết đến xuân về...

“Phúc ấm ngàn đời cây trổ lộc Đức dày muôn thuở nhánh đơm hoa”

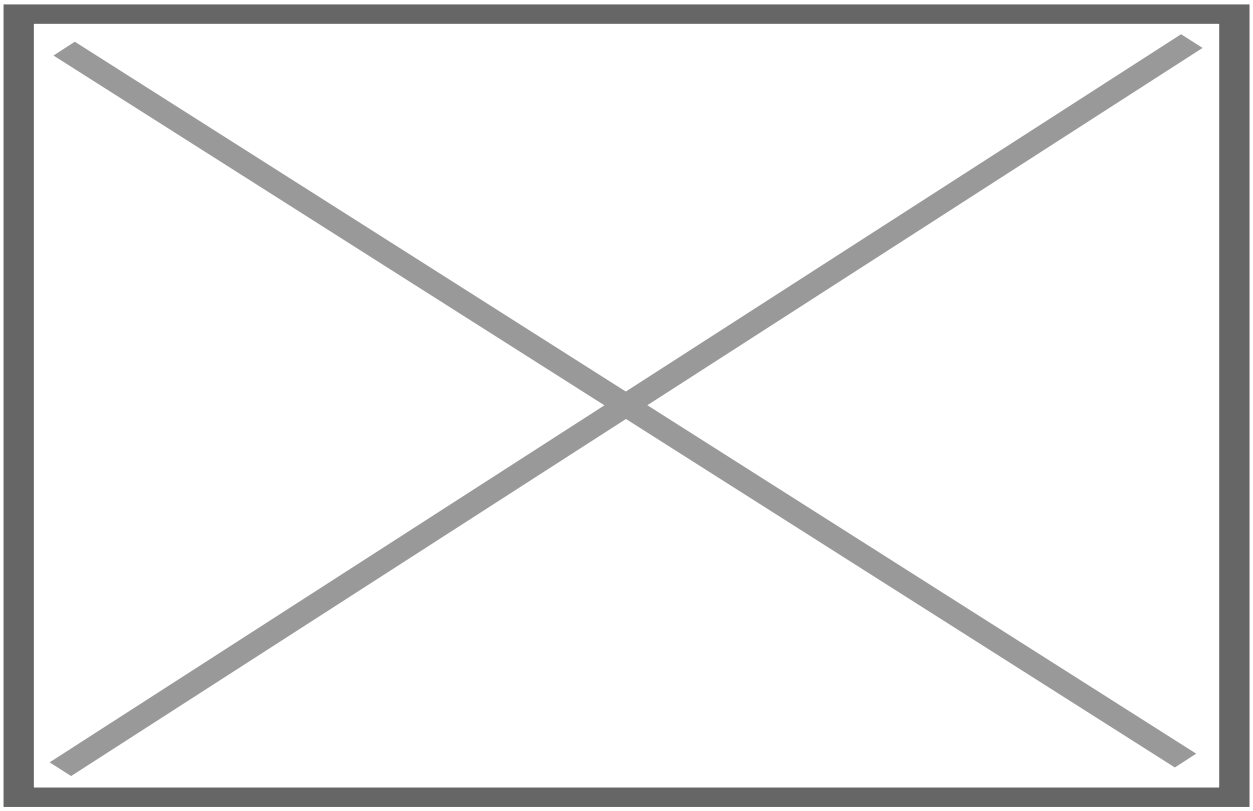
Tết Nguyên đán, mọi người thường treo những câu đối, lời chúc hay chữ trước cửa nhà để cầu mong những điều tốt đẹp và bình an cho gia đình như: “Ngũ phúc lâm môn”, “Tài lai lộc tấn”, “Kim ngọc mãn đường”...

Nhân dịp Xuân Đinh Dậu, chúng ta tìm hiểu về phong tục treo hoặc dán chữ “Phúc” để cầu “Phúc” cho gia đình trong năm mới.

Chữ “Phúc” theo quan niệm dân gian

Chữ “Phúc” còn được đọc thành Phước, do kiêng húy chúa Đàng Trong. “Phúc” - nguyên là một từ gốc Hán, chứa đựng những điều tốt lành nên ngày Tết người ta thường mua chữ “Phúc” về treo hoặc dán ở nhà, với mong muốn mọi điều tốt đẹp sẽ đến với mình.

Về mặt chữ nghĩa thì chữ “Phúc” gắn với câu “Ngũ phúc lâm môn” - Năm cái phúc theo nhau đến nhà. Đó là “Phúc, Lộc, Thọ, Khang, Ninh”. Trong đó phúc, lộc, thọ người ta gọi là tam tinh, ứng với ba ngôi sao tốt nhất trên bầu trời. Phúc là “Ngũ phúc lâm môn”, Lộc là “Cao quan hậu lộc”, Thọ là “Trường mệnh bách tuệ”.

Ngoài ra, chữ “Phúc” cũng thường đi liền với chữ “Đức”, người xưa vẫn hay nói “có đức mặc sức mà ăn”. Người nào ăn ở hòa nhã với láng giềng hay làm điều thiện thì được nói là ăn ở có đức. Còn lộc là bổng lộc, là của cải trời cho, làm quan càng cao thì lộc càng hậu. Thọ là sống lâu. Khang là khỏe mạnh. Ninh là yên ổn, thảnh thơi. Như vậy, chỉ một chữ “Phúc” mà ẩn chứa được biết bao điều tốt lành, hạnh phúc. Cho nên, ngày Tết người ta mua chữ “Phúc” về dán ở nhà cũng không ngoài ý nghĩa đó.

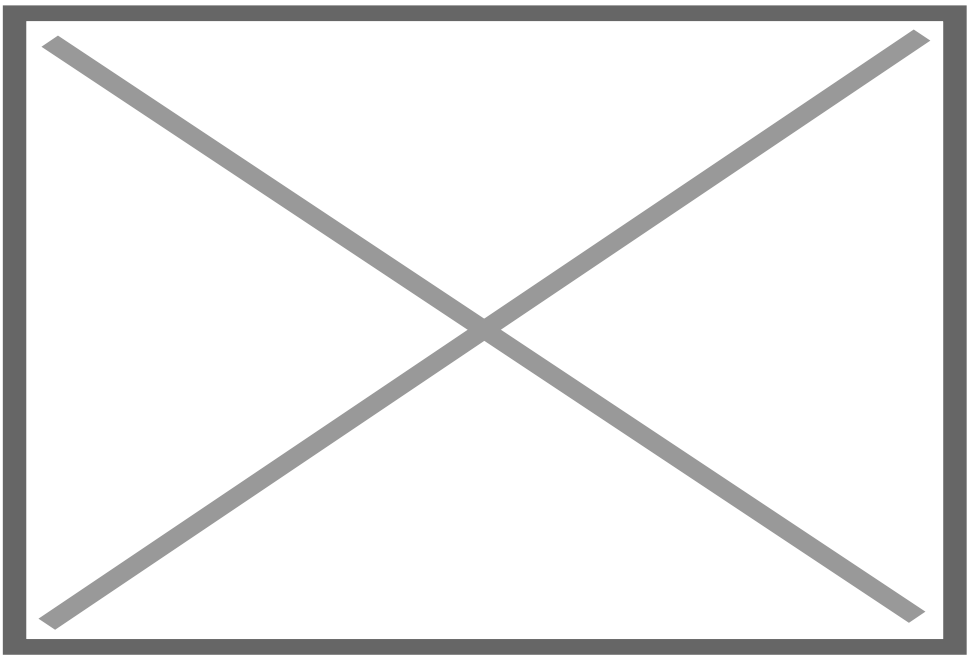
Chữ “Phúc” dán ngược

Ở một số nơi, nhất là những nơi có đông người Hoa sinh sống thì chữ “Phúc” thường được dán ngược, đầu chúc xuống. Trích truyện sau:

Theo truyền thuyết, Hoàng đế Chu Nguyên Chương có phong một cô nương họ Mã làm Hoàng hậu. Cô vốn nhà nghèo, phải làm lụng vất vả nên chân rất to. Người Trung Quốc trước đây có tục bó chân cho các cô gái, vì vậy chỉ những tiểu thư khuê các mới có đôi chân nhỏ. Đôi chân to của Hoàng hậu họ Mã đã là đề tài cho không ít các quan cận thần đàm tiếu.

Vào một đêm 30 Tết, Hoàng đế Chu Nguyên Chương cải trang ra kinh thành xem dân đón Tết, nhà nhà trong kinh thành treo đèn kết hoa, vui vẻ đón mừng năm mới. Một nhà nọ đang biểu diễn đèn kéo quân. Trên đèn vẽ một phụ nữ trung niên cưỡi ngựa, nhìn vẻ bề ngoài không thể nhầm, chính là người có đôi chân to kỳ lạ. Người đàn bà có đôi chân to trong bức vẽ đó hàm ý chỉ người đàn

bà họ Mã chăng?

Chu Nguyên Chương bèn nổi giận, định sáng hôm sau sẽ lệnh cho cẩm y vệ đến bắt người. Nhà nào cũng có cổng nhà giống nhau, để tránh nhầm lẫn ông nghĩ ra một kế: nhà đó theo phong tục cũ, treo trước nhà một chức "Phúc", nên ông đã vươn tay lật ngược chữ "Phúc" để lộn đầu xuống, để cẩm y vệ có thể nhận ra ngôi nhà.

Mã hoàng hậu thầm nghĩ, chỉ bởi chút chuyện nhỏ này mà ngày đầu tháng Giêng nhà vua đã bắt người, vung đao, tạo nghiệp hay sao? Bà liền sai người đem treo ngược tất cả chữ "Phúc" ở các ngôi nhà trong dãy phố đó.

Sáng hôm sau, cẩm y vệ phụng thánh thấy trên cửa mọi nhà, chữ "Phúc" đều treo ngược. Cuối cùng không biết bắt ai. Khi biết là do Mã Hoàng hậu làm, văn võ trong triều ai cũng khen Hoàng hậu là người nhân đức, chính là hình tượng thiên hạ thái bình. Sau đó Chu Nguyên Chương nguôi giận, tha thứ cho gia đình kia. Chuyện nhanh chóng lan khắp kinh thành, mọi người đều cho rằng đảo chữ "Phúc" lại đã miễn được một tai họa. Từ đó, tục treo ngược chữ "Phúc" vì vậy mà lan khắp cả nước Trung Hoa.

Chữ "Phúc" dưới góc nhìn đạo Phật

Theo quan điểm của Phật giáo, phúc thọ không phải những thứ do trời đất ban tặng, cũng chẳng phải do người khác trao cho, mà là do nghiệp lực chiêu cảm của chính mình, điều mà Phật giáo gọi là "tự tác tự thọ" (tự làm tự chịu). Những việc làm tốt (hoặc thiện nghiệp) của mình có thể mang lại phúc thọ cho bản thân; trái lại, những việc làm xấu (hoặc ác nghiệp) sẽ khiến phúc thọ chẳng thể đến được, dẫu cho chúng ta có mong cầu đến mấy.

Năm giới mà Phật giáo giảng giải, trong đó giới không trộm cắp là việc làm có thể mang đến phúc báo, không sát sinh có thể kéo dài tuổi thọ, do vậy như thế nào mới có thể cầu được phúc thọ? Giữ gìn năm giới của Phật giáo sẽ có thể đạt được phúc thọ dài lâu. Nếu làm được vậy thì phúc đức sẽ lâm môn. Ngược lại, nếu chúng ta không biết tu hành, làm lành, lánh dữ thì dù có treo hay dán hàng vạn chữ "Phúc" cũng chỉ là số "không" vô ích.

Như vậy, khi mỗi người tự tu được hạnh hoan hỉ thì thế giới này sẽ thật an vui hạnh phúc, "tâm bình thế giới bình", "nhất nhơn tác phước thiên nhân hưởng". Lúc này quả nhận được sẽ là "Ngũ phúc lâm môn" và mỗi người sẽ là mỗi đóa hoa tươi trang nghiêm nơi cõi nhân gian tịnh độ, là một đóa hoa tô thắm một mùa xuân đầy ý nghĩa, an lạc và hạnh phúc.

"Cội phúc lớn muôn đời quả ngọt Cành nhân bền vạn thuở hoa tươi"

Ngày nay, ý nghĩa của chữ "Phúc" có thể thay đổi ít nhiều. Nhưng dẫu sao nó vẫn bao chứa những ý nghĩa tốt lành mỗi khi Tết đến xuân về. Nó là biểu trưng cho mơ ước của con người về tiền tài, danh vọng, sức khỏe và sự bình an... Có thể thấy, việc treo những câu đối và lời chúc ý nghĩa đã thực sự trở thành truyền truyền thống tốt đẹp của dân tộc ta nói riêng và của người Á Đông nói chung.

Tác giả: **Kim Tâm Tạp chí Nghiên cứu Phật học – Số tháng 1/2017**